

wszystko poprawione !!!!

ŹRÓDLAK Wojciech

Skorowidz ikonografii łódzkiej. (przedmiotowy)

(w dodatku ilustrowanym p.t. „Łódź w Ilustracji” do „Kuriera Łódzkiego”,
24 VIII 1924 – 27 VIII 1939, nr 34)

**>> ostatni opracowany numer „Łodzi w Ilustracji”:
nr 52, z XII 1935 r. <<**

**© korzystaj do woli z tych informacji, ale nie zapomnij w
odsyłaczku podziękować; uzupełnienia, korekty i uwagi mile
widziane**

UWAGA:

**KORZYSTAJ Z PRZYCISKU „PLAN DOKUMENTU”, KTÓRY ZNAJDZIESZ NA
PASKU W GÓRZE EKRANU (lupa na tle ikony dokumentu), ŻEBY POZNAĆ
OGÓLNIĘ STRUKTURĘ HASEŁ LUB SZYBKO ODNALEŹĆ POSZUKIWANE
HASŁO.**

WSTĘP

Zasady opisów

1. Na tym etapie pracy skoncentrowano się wyłącznie na zapisach bibliograficznych
2. Informacje pod danym hasłem o instytucji, stowarzyszeniu itp. mają wyłącznie charakter roboczy. Ich rzetelne opracowanie jest zaplanowane na drugi etap prac nad skorowidzem.
3. W zasadzie wszystkie informacje zawarte w opisach pod hasłami pochodzą z podpisów pod zdjęciami opublikowanymi w „Łodzi w Ilustracji”. Jeżeli zostały rozszerzone w oparciu o inne materiały, to wymieniono je w „Bibliografii” danej osoby.
4. Układ i ilość haseł jest odzwierciedleniem odnalezionych fotografii do danego tematu. Inaczej mówiąc: nie ma zdjęcia nie ma hasła !
5. Żółte **podświetlenia** to informacje „do wyjaśnienia” lub „do uzupełnienia”.
6. Opisy zostały tak sformułowane, aby można było dokonać wstępnego wyboru poszukiwanego zdjęcia bez jego oglądania.
7. Tam gdzie było to do ustalenia lub taka informacja została zawarta w podpisie podano dokładne daty wykonania danego zdjęcia.
8. W odniesieniu do placówek łódzkich różnego rodzaju instytucji, stowarzyszeń i organizacji itp. przyjęto jednolitą formę „oddział łódzki” zamiast np. „w Łodzi”

LITERA „H”

1. HALE

- handlowe

= Hala Targowa (pl. Leonhardta)

Adres (aktualny): ul. Piotrkowska 317.

Zbudowana przez **prywatnych inwestorów**. Oddana do użytku 1933 lub 34 roku.

Z tekstu reklamy z X 1932 r.: „*Nowoczesne Hale Targowe na placu Geyera przy Pl. Reymonta – Piotrkowska 317 niebawem oddane zostaną do użytku publicznego (...)*” [1].

Z podpisu pod zdjęciami hali w XII 1934 r. („Łwl”, 1934, nr 49): „(...) wybudowanych według ostatnich wymagań higieny i bezpieczeństwa publicznego”.

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Republika”, 22 X 1932, nr 292, s. 11 (reklama Hali)

[2] „Kurier Łódzki”, 5 I 1935, nr 5, s. 5 (art. „*Użyteczność rynku Leonhardta. Plany rozbudowy targowiska*”)

1934

– nr 49, z 8 XII, s. 7: hala targowa, ul. Piotrkowska 317

– widok ogólny od strony południowo-wschodniej

– widok ogólny wnętrza hali

= Rzemieślnicza

Adres: .....

1926

– nr 42, z 17 X, s. 1: uroczystość otwarcia „Wystawy Gospodarsko-Higienicznej” w Hali przez delegata ministra przemysłu i handlu – A. Sibeneichena (**10.10.1926**)

- sportowe

= .....

Adres: park. im. J. Poniatowskiego

Oddana do użytku i poświęcona 2 kwietnia 1938 roku, Wybudowana w rekordowym czasie przez łódzką firmę budowlaną „Pasiewicz i Kozubski”.

Uroczystość zaszczycili swoją obecnością m.in. prez. miasta Łodzi Mikołaj Godlewski i wojewoda łódzki Aleksander Hauke-Nowak.

Poświęcenia dokonał ks. prałat Dominik Kaczyński.

1938

– nr 15, z 10 IV, s. 3: fotoreportaż z uroczystości poświęcenia i otwarcia (**2.04.1938**)

– .....
– .....
– .....

= Łódzkiego Towarzystwa Sportowo-Gimnastycznego (ŁTS-G)

Adres: Zakątna (ob. S. Pogonowskiego) 82

Powstała tuż przed I wojną, na podstawie uchwały Towarzystwa Sportowo-Gimnastycznego w Łodzi z 8 IX 1912 r., na terenie ofiarowanym przez łódzkiego fabrykanta H..... Kinzlera (Kempa). Była pierwszą w Łodzi krytą halą sportową.

W okresie międzywojennym, na początku lat 30-tych, przekształcona w halę do jazdy konnej. Była miejscem m.in. ćwiczeń członków Łódzkiego Klubu Jazdy Konnej, grupującego przede wszystkim łódzką *Societę*.

Po II wojnie światowej, a na pewno w latach 70-tych XX w., była halą treningową Łódzkiego Klubu Sportowego. Obecnie (IX 2014) od dłuższego czasu w ruinie, zagrożona wyburzeniem.

1934

– nr 5, z 4 II, s. 4: wewnątrz hali podczas zajęć nauki jazdy konnej dla członków Łódzkiego Klubu Jazdy Konnej, prowadzonych przez płk Karola Rómmla

= Urzędu Wychowania Fizycznego i Przesposobienia Wojskowego w Łodzi

porównaj: **URZĘDY** – Okręgowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przesposobienia Wojskowego w Łodzi

Adres: park im. J. Poniatowskiego

Budowę w stanie surowym ukończono ok. września 1935 roku. W pełni zakończono w 1937 roku. Uroczyste oddana do użytku z udziałem wojewody łódzkiego Aleks. Hauke-Nowaka w dniu 2 kwietnia 1938 roku.

Inwestorem był Okręgowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przesposobienia Wojskowego w Łodzi. Parce budowlane wykonała łódzka firma „Pasiewicz i Kozulski”. Poświęcona przez ks. prałata Dominika Kaczyńskiego. Po uroczystości otwarcia odbyły się bokserskie zawody eliminacyjne do mistrzostwa Polski z okręgów łódzkiego, krakowskiego i śląskiego.

W okresie II wojny światowej miejsce mityngów łódzkich Niemców; wewnątrz i na zewnątrz. Przed nią m.in. Artur Greiser w dn. 9 XI 1939 r. ogłosił włączenie Łodzi do III Rzeszy.

W kilka dni po zakończenie okupacji niemieckiej w Łodzi podczas II wojny światowej w hali odbyło się spotkanie przedstawicieli nowych władz z mieszkańcami miasta.

Po wojnie hala nie powróciła już do swojej przedwojennej funkcji. Została przejęta najpierw przez Wojskową Wytwórnę Filmową „Czołówka” a następnie pomieszczono tu nowo powstałą Wytwórnę Filmów Fabularnych, która funkcjonowała w tym miejscu do końca XX w., kiedy to padła z przyczyn ekonomicznych. Obecnie budynek hali został poważnie przebudowany przez Wytwórnę Filmową „Opus-Film”, praktycznie stracił swój pierwotny wygląd.

1935

– nr 37, z 15 IX: widok ogólny hali po zakończeniu I etapu (surowego) budowy
s. 4: widok od strony południowej (od parku)
s. 5: budynek hali w trakcie budowy, z widocznymi rusztowaniami; prawdopodobnie przed przykryciem dachem; widok chyba od strony północnej

2. HANDLARZE

– trzoda

porównaj: **ZWIĄZKI** – Związek Hodowców Trzody Chlewnej

3. HARCERSTWO, w ŁODZI

porównaj: – **BIBLIOTEKI** – B-ka Chorągwi Łódzkiej ZHP

– **BOISKA** – harcerskie

– **KOŁA** – Koło Przyjaciół Harcerstwa przy ... ŁDH

– Koło Żołnierzy byłego 201 Ochotniczego Pułku Piechoty

– **MIEJSCOWOŚCI i WSIE** – Spała – złoty harcerskie

– **OSOBY** – **BOGDAŃSKI** ..... (ksiądz), **KAMIŃSKI** Tadeusz, **KENIŻANKA** ....., **KĘPCZYŃSKI** St..... lub T....., **MAŁKOWSKA** Maria (założycielka harcerstwa żeńskiego w Polsce), **MILLER** E..... (kapelan drużyn łódzkich), **MAUERSBERGER** Jan (ks., przew. ZHP), **NOWICKI** Stanisław (harcemistrz; ks. kapelan łódzkiego ZHP), **OLBROMSKI** A....., **SEDLACZEK** ....., **SZLETYŃSKI** Stefan (komendant ŁDH, 193...–193...), **WILCZYŃSKA** Zofia (inspektor szkolny), **WIERZBIŃSKA** J....., **WOCALIEWSKA** Maria

– **MIEJSCOWOŚCI i WSIE** – Spała

Adresy: Konstanyńska 51 (19... – 193...), Ewangelicka (od VII 1934 – B. Pierackiego) 9

Latem 1907 r. angielski pułkownik Robert Baden-Powell (1857–1941) zorganizował pierwszy obóz skautowski dla dwudziestu chłopców na wyspie Brownsea k. Bournemouth na południu Anglii.

Pierwsza siedziba komendy łódzkiego skautingu (harcerstwa) mieściła się w mieszkaniu Wocalewskich, przy ul. Konstanyńskiej 51.

Komenda Zarządu Okręgu łódzkiego Związku Harcerstwa Polskiego mieściła się przy ul. Ewangelickiej (od VII 1934 – B. Pierackiego) 9.

W dniu 2 XI 1939 r. Komenda Główna „Szarych Szeregów” rozwiązała dotychczasowe kierownictwo Komendy Chorągwi Łódzkiej i powołała nowe, na czele którego stanął Józef Pawliczak.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] [historia Chorągwi Łódzkiej, wyd. w Łodzi w 2010 r.]
- [2] OSTROWSKI Marek, Puszczańskie cnoty. [w:] „Polityka”, 28 VII 2007, nr 30, ss. 63–65.
- [3] JUREK Krzysztof, Lilijka i łódka. Historia harcerstwa łódzkiego do 1939 roku. Łódź 2006.
- [4] PAWŁOWSKI Marek, Harcerstwo Chorągwi Łódzkiej ZHP w latach 1939 – 1945 (w świetle relacji). Łódź 1984.
- [5] „Szare Szeregi”. Harcerze 1939 – 1945. Pod red. Jerzego Jabrzemskiego. Warszawa 1988, Tom I (Materiały – relacje), Tom II (Materiały – relacje), Tom III (Lista poległych i zmarłych. Indeksy, ilustracje).
- [6] PAP [Polska Agencja Prasowa], spór między harcerstwami o krzyż rozstrzygnie sąd. [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, 9-10 IV 2011, nr 83, s. 8 (chodzi o prawa do krzyża harcerskiego z 1918 r. ZHP czy Zw. Harcerstwa Rzeczypospolitej)

– ogólnie

1925

- nr 26, z 28 VI, s. 3: uczestnicy zabawy łódzkich harcerzy w parku Stefańskiego w Rudzie Pabianickiej (**21.06.1925**)
- nr 44, z 1 XI, s. 5: obóz letni Chorągwi Łódzkiej w Piotrowie k. Kalisza (opis tego obozu na stronie 6)
  - podobóz 16 ŁDH im. K. Pułaskiego
  - gimnastyka poranna
  - kuchnia obozowa
  - nauka sygnalizacji
  - apel poranny
  - kąpiel w Prośnie
  - namiot sanitarny
  - wycieczka do zamku w Gołuchowie
- nr 49, z 6 XII, s. 3: grupa łódzkich harcerzy podczas wycieczki nad rzekę Wartę (lato 1925)

1926

- nr 2, z 10 I: Ogólnopolski Zjazd Starszyny Harcerskiej w salach Szkoły Powszechnej im. J. Piłsudskiego przy ul. Zagajnikowej .... (**28-30.12.1925**)
  - s. 2: – widok ogólny sali obrad
    - prezydium Zjazdu
  - s. 3: obiad uczestników w restauracji „Tivoli”
- nr 46, z 14 XI, s. 6: wykopaliska na terenie cmentarza prehistorycznego w Jeżowie wykonane przez łódzkich harcerzy podczas obozu letniego pod kierunkiem archeologa – St. Feliksiaka (4 zdjęcia z poszczególnych etapów prac odkrywczych)

1927

- nr 1, z 1 VII, s. 3: wystawa [projektów pomnika harcerza (-y) ??], urządzona przez Komitet Budowy Pomnika w sali Komendy Chorągwi Łódzkiej (**16.12.1927**)
  - widok ogólny wystawy
  - Komitet Budowy Pomnika „*in corpore*”
- nr 31, z 31 VII, s. 3: delegacja łódzkiej Chorągwi ZHP na zjeździe dziewcząt poznańskich żeńskich drużyn ZHP; VII 1927, zdjęcie wykonane w Poznaniu

1928

- nr 4, z 22 I s. 6: ćwiczenia gimnastyczne kursu instruktorskiego harcerek z Łodzi
- nr 16, z 15 IV s. 7: „święcone” z okazji świąt wielkanocnych zorganizowane przez łódzkie harcerki dla najbardziej potrzebujących dzieci łódzkich; ceremonia poświęcenia

- pokarmów
- nr 17, z 22 IV, s. 7: Ogólnopolski Zjazd Związku Harcerstwa Polskiego R.P. (14 – 15.04.1928) w salach Szkoły Powszechnej im. J. Piłsudskiego przy ul. Zagajnikowej
    - prezydium Zjazdu (od lewej: Maria Wocalewska, ... Małkowska, dyr. Szkoły ??) ..... Kiedacz, wojewoda łódzki – Władysław Jaszczółt; w głębi ks. Jan Mauersberger – przewodniczący ZHP RP

1929

- nr 6, z 10 II, s. 7: uroczystość poświęcenia sztandarów 2 ŁDH (żeńskej) im. N. Żmichowskiej przy gimnazjum A. Skrzypkowskiej i 2 Gromady Zuchów przy Szkole Powszechnej Nr 22 na dziedzińcu Komendy Chorągwi Łódzkiej ZHP z udziałem delegacji innych łódzkich drużyn harcerskich
- nr 25, z 23 VI, s. 7: zabawa ogrodowa w parku „Helenów” z której dochód został przeznaczony na organizację kolonii letnich przez łódzką komendę Chorągwi ZHP

1930

- nr 5, z 2 II, s. 7: przedstawicielki harcerstwa polskiego podczas pobytu w USA; wśród nich w Łodzi .....
- nr 6, z 9 II, s. 2: zabawa karnawałowa w siedzibie łódzkiej komendy ZHP przy ul. Ewangelickiej zorganizowana przez Koło Przyjaciół Harcerstwa przy ..... ŁDH im. W. Jagiełły
- nr 9, z 2 III, s. 3: bal karnawałowy Koła Przyjaciół Harcerstwa w Łodzi [Koło ogólne ? całego łódzkiego harcerstwa ??]
- nr 41, z 5 X, s. 4: zdjęcie z obozu letniego łódzkich harcerzy w Zuzincewie k. Gostynina

1931

- nr 1, z 4 I, s. 4: stoisko z książkami na dorocznym bazarze harcerzy łódzkich organizowanym w .....
- nr 2, z 11 I, s. 8: jak wyżej; zdjęcia z bazaru
  - stoisko 13 ŁDH (żeńskej)
  - stoisko „Dąbrowszczaków” (9 ŁDH, męskiej im. J. Dąbrowskiego)
- nr 7, z 15 II, s. 3: karnawałowy bal harcerski połączony z wyborem „Miss Czuwaj”; wybrana została Jadwiga Józwińska; [bal członków Pol. Zw. Zaw. Prac. Instytucji Ubezp. Społ. ??]
- nr 8, z 22 II, s. 3: karnawałowy bal członków Polskiego Związku Zawodowego Pracowników Instytucji Ubezpieczeń Społecznych w lokalu komendy łódzkiej Związku Harcerstwa Polskiego przy ul. Ewangelickiej 9 (14.02.1931)
- nr 20, z 17 V, s. 7: grupa łódzkich harcerzy na I Pieszej Majowej Wycieczce Krucjaty Eucharystycznej w Łodzi do Łagiewnik
- nr 23, z 7 VI, s. 1: uczestnicy Walnego Zjazdu łódzkiego oddz. wojewódzkiego Związku Młodzieży Wiejskiej na dziedzińcu siedziby komendy łódzkiej ZHP przy ul. Ewangelickiej 9
- nr 28, z 12 VII, s. 3: grupa łódzkich harcerzy i harcerek na zlocie skautów słowiańskich w Pradze czeskiej
  - podobóz dziewcząt
  - podobóz chłopców

1932

- nr 6, z 7 II, s. 1: uczestnicy bankietu (w .....) z okazji 15-lecia 6 ŁDH (żeńskej) im. Klementyny Hoffmanowej przy SP Nr .....
- nr 12, z 20 III, s. 3: obraz olejny łódzkiego malarza Antoniego WPPPEL'a p.t. „Harcerz” pokazany na wystawie prac łódzkich artystów plastyków w galerii Instytutu Propagandy Szyki w parku im. H. Sienkiewicza (30.01.1932)
- nr 15, z 10 IV, s. 1: grupa łódzkich harcerzy na akademii żałobnej w łódzkiej filharmonii, poświęconej bp Władysławowi Bandurskiemu; widok ogólny sceny podczas występu harcerzy (3.04.1932)
- nr 20, z 15 V, s. 5: Walny Zjazd ZHP w Warszawie, w którym uczestniczyła grupa łódzkich działaczy harcerskich: A. Olbromski, ks. S. Nowicki, ... Wilczyńska, Zofia Kępczyńska, ...Z lub T..... Kenizanka; na zdj. widok ogólny sali obrad

- nr 25, z 18 VI, s. 4: trzy rysunki z podpisami:
  - = Szczep „Rogate Serce”, „Ziemi trud Bryndza”
  - = Szczep „Rogate Serce”, „Pracowit Boratyński”
  - = Szczep „Rogate Serce”, „Stanisław Frączek”
- DO USTALENIA !!!!!!!
- drugie części to kryptonimy twórców ??
- w której drużynie był szczep „Rogate Serce” ???
- nr 35, z 28 VIII, s. 2: ogólnopolski zlot skautów drużyn wodnych w .....
- nr 44, z 30 X, s. 7: grupa łódzkich starszoharcerczy wraz s kapelanem łódzkiej Chorągwi ZHP
  - ks. Stanisławem Nowickim pod pomnikiem ks. Kordeckiego na Jasnej Górze
- nr 47, z 20 XI, s. 2: zjazd drużynowych żeńskich Chorągwi Łódzkiej; w centrum Maria Wocalewska

1933

- nr 3, z 15 I, s. 5: członkinie 12 ŁDH (żeńskej) na „opłatku” w Komendzie Chorągwi Łódzkiej ZHP; na zdjęciu, obok harcerek, kierownictwo drużyny i Chorągwi
- nr 7, z 12 II, s. 7: szkolny bal noworoczny uczniów Szk. Powszechnej Nr 22 (Nawrot 12) w siedzibie Chorągwi Łódzkiej ZHP
- nr 19, z 7 V, s. 2: uroczystość poświęcenia boiska harcerskiego przy ul. Piotrkowskiej 180
- nr 20, z 14 V, s. 6: uroczystość wręczenia świadectw ukończenia kursu obrony przeciwlotniczej dla harcerczy zorganizowanego przez LOPP, wykładowcy, członkowie Zarządu łódzkiego LOPP, uczestnicy; zdjęcie wykonane na dziedzińcu Komendy Chorągwi łódzkiej ZHP
- nr 38, z 17 IX, s. 2: zlot wojewódzki łódzkich harcerczy w „Niebieskich Źródłach” k. Tomaszowa Mazowieckiego
  - namiot harcerek z 2 i 19 ŁDH (żeńskej)
  - harcerka z 10 ŁDH (żeńskej)

1934

- nr 19, z 13 V, s. 1: członkowie harcerskiej sztafety kolarskiej przed wyruszeniem do Warszawy z listem hołdowniczym dla Prezydenta R.P. – Ignacego Mościckiego; zdjęcie wykonane na pl. Wolności
- nr 24, z 17 VI, s. 2: kolumna łódzkich harcerczy podczas defilady z okazji święta Wychowania Fizycznego i Przystosobienia Wojskowego; park im. J. Poniatowskiego (10.06.1934)
- nr 26, z 1 VII, s. 2: reprezentacja łódzkich harcerek podczas święta Wychowania Fizycznego i Przystosobienia Wojskowego w Spale, z poczem sztandarowym na czele; defilują przed prezydentem RP – Ignacym Mościckim
- nr 26 [winno być: nr 27], z 8 VII, s. 2: poczet sztandarowy jednej z łódzkich żeńskich drużyn harcerskich opuszczający katedrę po mszy z okazji święta Morza (29.06.1934)
- nr 29, z 22 VII, s. 4: grupa uczestników (łódzian ?) dużego obozu harcerskiego w lasach k. Tomaszowa Maz.
- nr 39, z 30 IX, s. 1: delegacja łódzkich harcerczy na uroczystości odsłonięcia pomnika powstańców styczniowych poległych w bitwie pod Dobrą (23.09.1934)
- s. 2: sztandar powstańców styczniowych ziemi sieradzkiej powierzony opiece harcerczy pabianickich; zdjęcie rozwiniętego sztandaru wykonane przed pomnikiem w Dobrej

1935

- nr 8, z 24 II, s. 6: uczestnicy ogólnopolskiego zjazdu kierowników składnic i spółdzielni harcerskich; zdjęcie wykonane we wnętrzu łódzkiego „Czuj–Czynu” (17.02.1935)
- nr 22, z 2 VI, s. 3: „Harcercz”, portret, pastel, autorstwa Wandy Jezierskiej-Goedel; pokazany na wystawie członków Związku Artystów w Łodzi w galerii IPS-u w parku im. H. Sienkiewicza
- nr 29, z 21 VII, s. 3: grupa instruktorów ŁDH wraz z komendantem Chorągwi – Stefanem Szletyńskim, na ogólnopolskim Zjeździe polskiego harcerstwa w Spale (11–....07.1935)
- s. 4: reprodukcja tego portretu harcerza łódzkiej malarki Wandy Jezierskiej-Goedel,

- drużyny

= ... ŁDH (męska), im. Adama Mickiewicza

Przy Szkole Powszechnej Nr ..., przy ul. ....

1926

– nr 34, z 22 VIII, s. 1: członkowie drużyny na wycieczce do Torunia; zdjęcie wykonane na statku wycieczkowym

= 1 ŁDH (żeńska) im. Emilii Plater

Przy Szkole Powszechnej Nr ..., przy ul. .... Utworzona ... 1912 roku.

1927

– nr 26, z 26 VI, s. 7: uroczystość 15-lecia drużyny; drużyna „*in corpore*”, w centrum Maria Wocalewska – inspektorka drużyn żeńskich Komendy Głównej ZHP

1932

– nr 24, z 12 VI, s. 3: uroczystości 20-lecia istnienia drużyny
– były drużynowe 1 ŁDH wraz z inspektorką Komendy Głównej ZHP
– Marią Wocalewską i Zofią Wilczyńską, inspektorką Kuratorium w Łodzi
– uroczysta zbiórka drużyny na boisku gimnazjum męskiego im. J. Piłsudskiego przy ul. H. Sienkiewicza 46

1934

– nr 50, z 16 XII, s. 7: stoisko drużyny i kilka jej druhen na X Gwiazdkowym Bazarze Harcerskim

= 2 ŁDH (męska) im. Waleriana Łukasińskiego

Przy Szkole Powszechnej Nr ... im. Bolesława Chrobrego, ul. Drewnowska 88. W drużynie tej powstał w 1926 r. pluton harcerski, który z czasem przekształcił się w XII ŁDH (męską) działających w Szkołach Powszechnych Nr 49 i 72 funkcjonujących wspólnie w jednym budynku przy ul. S. Staszica (d. Nowo-Marysińska) 3.

1929

– nr 10, z 10 III, s. 3: uroczysta msza święta w kaplicy szkolnej, z okazji 61 rocznicy śmierci patrona drużyny (24.02.1929)

= 2 ŁDH (żeńska) im. Narcyzy Żmichowskiej

porównaj: OSOBY – GRABOWSKI ..... (przew. Koła Przyjaciół Harcerstwa), JASIŃSKA Irena (opiekunka drużyny), JÓZWIAKÓWNA Cecylia (przyboczna), KOŁODZIEJCZYKÓWNA K..... (drużynowa), MATUSZEWSKA Wł..... (hufcowa), PUDEŁKOWA A..... (hufcowa)

Przy Gimnazjum Adeli Skrzypkowskiej w Łodzi, przy ul. .... Powstała w maju 1923 roku.

BIBLIOGRAFIA:

[1] Dumna Polska. Wanda Węgierska (1919–1943); [w:] BUDZIAREK Marek, Łodzianie. Łódź 2000, ss. 221–225 (harcerka 2 ŁDH).

1929

– nr 6, z 10 II, s. 7: uroczystość poświęcenia sztandarów 2 ŁDH (żeńskiej) im. N. Żmichowskiej przy gimnazjum A. Skrzypkowskiej i 2 Gromady Zuchów przy Szkole Powszechnej Nr 22 na dziedzińcu Komendy Chorągwi Łódzkiej ZHP przy ul. Ewangelickiej 9.

1933

– nr 38, z 17 IX, s. 2: zlot wojewódzki łódzkich harcerzy w „Błękitnych Źródłach” k. Tomaszowa Mazowieckiego

- namiot harcerek z 2 i 19 ŁDH (żeńskej)
– nr 43, z 22 X, s. 7: uczestniczki obozu letniego górach na szczycie .....

1934

- nr 10, z 11 III, s. 3: drużyna „*in corpore*”
– nr 45, z 11 XI, s. 3: reprezentacja drużyny w hazenie (pilce ręcznej) „*in corpore*” wraz z trenerem, która zdobyła harcerskie mistrzostwo Łodzi na r. 1934 pokonując w finale drużynę 3 ŁDH im. .... Chrzanowskiej

= 3 ŁDH (żeńska), im. .... Chrzanowskiej

porównaj: OSOBY – JEŻEWICZÓWNA Maria (druhá)

1934

- nr 43, z 28 X,: ekipa lekkoatletyczna drużyny, która na zawodach o mistrzostwo łódzkich drużyn harcerskich żeńskich zdobyła I miejsce
s. 2: ekipa „*in corpore*” prawdopodobnie wraz z drużynową
s. 6: ekipa „*in corpore*” prawdopodobnie wraz z komendą i opiekunami drużyny
– nr 50, z 16 XII, s. 7: stoisko drużyny na X Gwiazdkowym Bazarze Harcerskim wyróżniające się pomysłowością (zbudowały model wiatraka)

= 6 ŁDH (męska) im. płk J. Kilińskiego

Przy Miejskim Męskim Gimnazjum im. J. Piłsudskiego, ul. H. Sienkiewicza 46.

1935

- nr 4, z 27 I, s. 7: „opłatek” harcerzy z 6 ŁDH im. płk J. Kilińskiego z udziałem zaproszonych harcerek z 9 ŁDH (żeńskej) im. Basi Wołodziejowskiej przy Państwowym Gimnazjum Żeńskim im. E. Szczyńskiej; zdjęcie wykonane w auli szkolnej, na tle portretu J. Piłsudskiego

= 6 ŁDH (żeńska) im. Klementyny Hoffmanowej

porównaj: OSOBY – BOSSÓWNA Stanisława (drużynowa), POLKOWSKI M (płk, opiekun drużyny)

Przy Szkole Powszechnej Nr ...., przy ul. .... Utworzona ..... 1917 lub 1921 roku.

Do wyjaśnienia: XI.1926 (obchody 5-lecia), 31.01.1932 (obchody 15-lecia) ??

1926

- nr 49, z 5 XII, s. 3: wystawa prac ręcznych członkiń 6 ŁDH w lokalu Komendy Chorągwi Łódzkiej ZHP przy ul. Ewangelickiej 9 z okazji 5-lecia drużyny (XI 1926)
– uroczystość otwarcia wystawy przez płk ..... Polkowskiego
– jedna z sal wystawowych
– członkinie drużyny „*in corpore*”
– fragment uroczystego przyjęcia z okazji otwarcia wystaw i 5-lecia drużyny w .....

1928

- nr 20, z 13 V, s. ....: – uroczystość poświęcenia sztandaru drużyny przez bp. Wincentego Tymienieckiego (23.04.1928; w dzień św. Jerzego)
– członkinie drużyny ze swym sztandarem

1932

- nr 6, z 7 II, s. 1: uczestnicy bankietu (w .....) z okazji 15-lecia drużyny

1934

- nr 50, z 16 XII, s. 7: stoisko drużyny wraz z pracami jej druhen na X Gwiazdkowym Bazarze Harcerskim

= 9 ŁDH (żeńską) im. Basi Wołodyjowskiej

Przy Państwowym Gimnazjum Żeńskim im. Emilii Sczanieckiej, ul. Pomorska 16.

1933

– nr 6, z 5 II, s. 6: członkinie drużyny wraz z całą jej komendą na opłatku wigilijnym

1935

– nr 4, z 27 I, s. 7: członkinie drużyny na „opłatku” u harcerzy z 6 ŁDH (męskiej) przy Miejskim Gimnazjum Męskim im. J. Piłsudskiego, zdjęcie wykonane w auli szkolnej, na tle portretu J. Piłsudskiego

= 9 ŁDH (męska) im. gen. Henryka Dąbrowskiego

porównaj: **KOŁA** – Koło Przyjaciół 9 ŁDH

Funkcjonowała przy Szkole Powszechnej Nr 33, przy ul. 6 Sierpnia 56. Popularnie jej członków nazywano „dąbrowszczakami” od nazwiska patrona.

W kwietniu 1934 r. obchodziła 10-lecie istnienia i z tej okazji Koło Przyjaciół 9 ŁDH (męskiej) ufundowało drużynie sztandar.

Pierwszym drużynowym był **Lech** Andrzejewski. Innym drużynowym był też Dominik Patora.

W 1949 r. zmiana numeracji drużyny z 9 na 78.

W dniu 27 listopada 2013 r. drużyna obchodziła 90-lecie utworzenia. Spotkanie jubileuszowe odbyło się w siedzibie Chorągwi Łódzkiej ZHP im. Aleks. Kamińskiego przy ul. B. Stafanowskiego 9.

1931

– nr 2, z 11 I, s. 8: stanowisko drużyny na dorocznym „bazarze” łódzkich harcerzy zorganizowanego w .....

1934

– nr 18, z 6 V, s. 5: uczestnicy uroczystości poświęcenia sztandaru drużyny z udziałem wojewody łódzkiego Aleksandra Hauke–Nowaka (**29.04.1934**)

= 10 ŁDH (żeńską) im. ....

Przy Szkole Powszechnej Nr ....., przy ul. ....

1933

– nr 38, z 17 IX, s. 2: zlot wojewódzki łódzkich harcerzy w „Niebieskich Źródłach” k. Tomaszowa Mazowieckiego
– harcerka z 10 ŁDH (żeńskiej) na warcie przed namiotem drużyny

= 11 ŁDH (męska) im. Zawiszy

porównaj: **OSOBY** – **LEWANDOWSKI** Leon (drużynowy)

Przy Szkołach Powszechnych Nr 4 i 81, ul. Rokicińska 41. W latach 30-tych XX w. jej długoletnim drużynowym był Leon Lewandowski (zmarł w 2003 r.).

Po II wojnie światowej drużyna działała do 1947 r. jako 7 ŁDH, następnie .....

= 11 ŁDH (męska) im. księcia Wiśniowieckiego

– .porównaj j.w., ustalić, która jest która.....

1934

– nr 50, z 16 XII, s. 7 stoisko drużyny na X Gwiazdkowym Bazarze Harcerskim

= 11 ŁDH (żeńską) im .....

porównaj: **OSOBY** – **WADZYŃSKA** **Maria** (opiekunka drużyny)

Przy Szkole Powszechnej Nr ....., przy ul. ....

1933

– nr 31, z 30 VII, s. 3: drużyna na obozie w Łaniętach k. Kutna

= 12 ŁDH (żeńska)

1933

- nr 3, z 15 I, s. 5: członkinie 12 [czy 13 ?] ŁDH (żeńskiej) na „opłatku” w Komendzie Chorągwi Łódzkiej ZHP; na zdjęciu, obok harcerek, kierownictwo drużyny i Chorągwi

= 13 (XIII) ŁDH „Stalowa trzynastka” (męska) im. gen. Józefa Bema

porównaj: OSOBY – KIERZKOWSKI Roman (drużynowy), MACIEJEWSKI ..... (nauczyciel, opiekun drużyny)

Drużyna działała przy Szkole Powszechnej Nr 49 (ranna), 72 (popołudniowa) i 3, ul. S. Staszica 1/3. Załącznikiem drużyny był pluton utworzony w 1926 r. przez płm Romana Kierzkowskiego na terenie tej Szkoły przez 2 ŁDH im. Waleriana Łukasińskiego, przy Szk. Powsz. nr 25, ul. Drewnowska. Pluton początkowo działał – w trakcie budowy szkoły przy ul. Staszica – w budynku Szkoły Powszechnej Nr ..... im. B. Chrobrego (ul. Drewnowska .....), przy której działała 2 ŁDH.

Drużyna jako jedyna w Łodzi używała numeru pisanego cyframi rzymskimi. Przydomek „stalowa” pochodzi od szarego koloru husty, które członkowie tej drużyny noszą do dziś.

1929

- nr 51, z 15 XII, s. 6: XIII drużyna harcerska im. gen J. Bema
- Rada Drużyny „*in corpore*”
  - drużyna „*in corpore*”
  - członkowie drużyny przy montażu kiosku na kiermasz świąteczny
  - członkowie drużyny w pracowni modeli lotniczych
  - drużynowy: Roman Kierzkowski

= 13 ŁDH (żeńska) im. ....,

Przy Szkole Powszechnej Nr ....., przy ul. ....

1931

- nr 2, z 11 I, s. 8: doroczny bazar łódzkich harcerek zorganizowany w .....
– stoisko 13 ŁDH (żeńskiej)

1933

- nr 3, z 15 I, s. 5: członkinie 13 [czy 12 ?] ŁDH (żeńskiej) na „opłatku” w Komendzie Chorągwi Łódzkiej ZHP; na zdjęciu, obok harcerek, kierownictwo drużyny i Chorągwi

= 14 ŁDH

porównaj: SZKOŁY – powszechne – publiczne – Publiczna Szk. Powszechna Nr 42

Przy Szkole Powszechnej Nr 42 im. S. Staszica, ul. Przyszkołe ..... . Drużyna powstała ..... 1928 roku.

= 15/1 ŁDH (żeńska; „mała piętnastka”)

Adres: prez. G. Narutowicza 58

Do 1934 r. przy Gimnazjum Janiny Pryssewiczówny, potem Gimnazjum i Liceum Janiny Czapczyńskiej. „Mała Piętnastka” skupiała uczennice Gimnazjum.

Po II wojnie światowej w tym budynku utworzono Szkołę Podstawowa nr 161 i XVI Liceum Ogólnokształcące. W dn. ... lipca 1948 r., grupa harcerek z tej drużyny utonęła na jez. Gardno. Była to największa tragedia łódzkiego harcerstwa w całej jego historii.

Niedługo po II wojnie światowej, w dn. 18 lipca 1948 r., grupa harcerek z tej drużyny utonęła na jez. Gardno. Była to największa tragedia łódzkiego harcerstwa w całej jego historii [1,2].

BIBLIOGRAFIA:

- [1] GRONCZEWSKA Anna, *Tragiczne, harcerskie wakacje*. [w:] "Kocham Łódź" (dod. do "Polska. Dziennik Łódzki"). 2 VII 2012, nr 84, s. 6.
[2] GRONCZEWSKA Anna, *To była jedna z największych tragedii powojennej Łodzi....*; [w:] "Co tydzień historia" (dod. do "Polska. Dziennik Łódzki"), 7.07.2016, ss. 2 – 3.
[3] Dolaciński Zbigniew, red., *„Mała piętnastka”*. KSH „Pułaszczacy”. Łódź 20....

= 15/2 ŁDH (żeńską; „duża piętnastka”)

Adres: prez. G. Narutowicza 58

Do 1934 r. przy Gimnazjum Janiny Pryssewiczówny, potem Gimnazjum i Liceum Janiny Czapczyńskiej. „Duża Piętnastka” skupiała uczennice Liceum.

Po II wojnie światowej w tym budynku utworzono Szkołę Podstawową nr 161 i XVI Liceum Ogólnokształcące.

Niedługo po II wojnie światowej, w dn. 18 lipca 1948 r., grupa harcerzek z tej drużyny utonęła na jez. Gardno. Była to największa tragedia łódzkiego harcerstwa w całej jego historii [1,2].

BIBLIOGRAFIA:

[1] GRONCZEWSKA Anna, *Tragiczne, harcerskie wakacje*. [w:] "Kocham Łódź" (dod. do "Polska. Dziennik Łódzki"). 2 VII 2012, nr 84, s. 6.

[2] GRONCZEWSKA Anna, *To była jedna z największych tragedii powojennej Łodzi...*; [w:] "Co tydzień historia" (dod. do "Polska. Dziennik Łódzki"), 7.07.2016, ss. 2 – 3.

= 16/1 ŁDH (męska) im. Kazimierza Pułaskiego przy Szk. Powsz. nr 16

porównaj: **OSOBY** – **KAMIEŃSKI** Tadeusz (opiekun drużyny)

Powstała ..... 1925 r., przy Szkole Powszechnej Nr 16, przy ul. Abramowskiego 3 lub 22. Wchodziła w skład hufca „Widzew”.

Założycielem drużyny był **Kazimierz Krakowiak**. Pierwszym drużynowym ..... Iwiński, a opiekunem sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi – Tadeusz Kamieński (do 1927).

Uwaga: W 1932 r. na Bałutach, w Szkole Powszechnej Nr 56, przy ul. Wspólnej 8 powstała inna drużyna o tym samym numerze i z tym samym patronem. W r. 193... w ramach porządkowania numeracji łódzkich drużyn ta otrzymała numer „....” i nowego patrona – .....

1925

– nr 44, z 1 XI, s. 5: obóz letni Chorągwi Łódzkiej w Piotrowie k. Kalisza (opis tego obozu na s. 6)

- podobóz 16 ŁDH im. K. Pułaskiego przy Szk. Powsz. nr 16
- gimnastyka poranna
- kuchnia obozowa
- nauka sygnalizacji
- apel poranny
- kąpiel w Prośnie
- namiot sanitarny
- wycieczka do zamku w Gołuchowie

= 16/2 ŁDH (męska) im. gen. Kazimierza Pułaskiego przy Szk. Powsz. nr 56

porównaj: – **HARCERSTWO** – drużyny – 16 ŁDH (męska) im. K. Pułaskiego przy SP 16
– **SZKOŁY** – powszechne – Szk. Powszechna nr 56

Drużyna powstała 28 X 1932 r. przy Szkole Powszechnej nr 56, przy ul. Wspólnej 8, z inicjatywy Antoniego Skrzydlewskiego i Karola Budrewicza (nauczyciel), którzy wywodzili się **podobno** z 13 ŁDH im. gen. Józefa Bema przy Szk. Powsz. nr ...., przy ul. S. Staszica 1/3. W momencie jej powstania były w Łodzi dwie drużyny o tym samym numerze i z tym samym patronem! Druga w ramach hufca „Widzew”.

W 193... r., w ramach porządkowania numeracji łódzkich drużyn, 16/2 ŁDH pozostała przy swojej numeracji i patronie, natomiast widzewska otrzymała nowy numer i patrona.

W latach 1934-1935 drużyna liczyła 120 członków, zorganizowanych w sześciu zastępach i trzech gromadach zuchowych [3].

W maju 1936 r. drużyna otrzymała proporzec, ufundowany przez Koło Przyjaciół Harcerstwa działające przy drużynie [3].

Z drużyny tej wywodzili się członkowie młodzieżowej organizacji konspiracyjnej pn. „Promieniści”, którzy po powstaniu łódzkiej organizacji Polskiej Partii Robotniczej (PPR) zaczęli z nią ściśle współdziałać. Również grupa ta weszła na zasadzie autonomii w skład Gwardii Ludowej okręgu łódzkiego GL. Ich dziełem była m.in. akcja na sklep z bronią przy ul. Piotrkowskiej 83. Oni też stanowili trzon pierwszego łódzkiego partyzanckiego GL, który wyszedł z Łodzi 6 V 1943 r. i który niestety już za dwa dni został rozbity przez Niemców w potyczce pod Głownem 8 maja.

W 1960 r. drużyna otrzymała nowego patrona – Franciszka Prozka (członka-założyciela „Promienistych”). W 2000 r. przywrócono jej poprzedniego patrona – gen. K. Pułaskiego.

BIBLIOGRAFIA:

[1] 40-lecie 16 ŁDH im. Franciszka Prozka. Łódź 1972, mps, ss. 35; egz. w B-ce UŁ.

[2] Monografia 16 ŁDH im. gen. Kazimierza Pułaskiego, 1945–1949. Łódź 2004. Krąg Starszyzny Harcerskiej „Pułaszczacy”

- [3] Monografia 16 ŁDH im. gen. Kazimierza Pułaskiego, 1932–1939 (1946). Wyd. 2. Łódź 2005. Krąg Starszyny Harcerskiej „Pułaszczacy” [druk powiel., nakł. 10 egz.]
[4] GAJEK Stanisław, Młodzi z garnizonu Łódź. „Promieniści”. Łódź 1972 (wyd. 3, uzupełnione).

= 18 ŁDH (męska), im. Władysława Jagiełły

porównaj: – **KOŁA** – Koło Przyjaciół Harcerstwa 18 ŁDH
– **OSOBY** – **KOWALCZYK** Józef (komisarz PP w Łodzi; czł. Koła Przyjaciół)

Przy Szkole Powszechnej Nr [redacted], przy ul. [redacted]

1930

– nr 6, z 9 II, s. 2: zabawa karnawałowa 18 ŁDH w siedzibie komendy łódzkiej ZHP przy ul. Ewangelickiej zorganizowana przez Koło Przyjaciół 18 ŁDH

1933

– nr 43, z 22 X, s. 2: uczestnicy obozu drużyny w Beskidzie Żywieckim podczas wycieczki na szczyt Babiej Góry

= 19 ŁDH (żeńska)

Adres: S. Jaracza [redacted]

Przy Szkole [redacted]

BIBLIOGRAFIA:

- [1] GRONCZEWSKA Anna, *Tragiczne, harcerskie wakacje*. [w:] "Kocham Łódź" (dod. do "Polska. Dziennik Łódzki"). 2 VII 2012, nr 84, s. 6.
[2] GRONCZEWSKA Anna, *To była jedna z największych tragedii powojennej Łodzi...*; [w:] "Co tydzień historia" (dod. do "Polska. Dziennik Łódzki"), 7.07.2016, ss. 2 – 3.

1933

– nr 38, z 17 IX, s. 2: zlot wojewódzki łódzkich harcerzy w „Błękitnych Źródłach” k. Tomaszowa Mazowieckiego
– namiot harcerek z 2 i 19 ŁDH (żeńskich)

= 20 ŁDH (męska) im. Zawiszy Czarnego

– działała przy Szkole Powszechnej Nr 77, przy ul. [redacted]

1934

– nr 50, z 16 XII, s. 7: stoisko drużyny na X Gwiazdkowym Bazarze Harcerskim

= 25 ŁDH (męska) im. Tadeusza Rejtana

Działała przy Szkole Powszechnej Nr 90, przy ul. Legionów 32. W listopadzie 1934 r. obchodziła [redacted] jubileusz swego powstania

1934

– nr 49, z 8 XII, s. 2: obchody jubileuszu powstania drużyny
– członkowie drużyny podczas inscenizacji p.t. „Przy ognisku”; w tle prawdopodobnie kierownictwo drużyny i Szkoły
– jubileuszowe spotkanie „przy herbatce” w jednej z sal szkolnych

= 27 ŁDH (żeńska), im. Marii Piłsudskiej z Bilewiczów

porównaj: **OSOBY** – **CHOJNACKA** F. [redacted] (drużynowa), **MATUSZEWSKA** [redacted] (hufcowa), **ZIELIŃSKA** [redacted]

Przy Prywatnym Gimnazjum Żeńskim Adeli Skrzypkowskiej, ul. [redacted]

Powstała [redacted] 1933 roku. Pierwsze przyrzeczenie w drużynie miało miejsce 5 V 1934 roku.

1934

– nr 19, z 13 V, s. 7: uczestniczki „in corpore” pierwszego przyrzeczenia w drużynie wraz zaproszonymi gośćmi (5.05.1934)

- gromady suchowe ŁDH

= 2 Gromada Suchów

Działała przy Szkole Powszechnej Nr 22, ul. Nawrot 12. Wraz z II drużyną żeńska im. Narcyzy Żmichowskiej przy Gimnazjum Adeli Skrzypkowskiej z ul. .... tworzyły jeden szczepek.

1929

- nr 6, z 10 II, s. 7: uroczystość poświęcenia sztandarów 2 ŁDH (żeńskie) im. N. Żmichowskiej przy gimnazjum A. Skrzypkowskiej i 2 Gromady Suchów przy Szkole Powszechnej Nr 22 na dziedzińcu Komendy Chorągwi Łódzkiej ZHP przy ul. Ewangelickiej 9.

4. „Helenów”

patrz **PARKI** – „Helenów”

5. HERBY, Łodzi

W 1932 lub 1933 Magistrat m. Łodzi ogłosił konkurs na nowy herb Łodzi. W jego efekcie zostały wybrane i nagrodzone dwa projekty – inż. arch. .... Raka z Warszawy i łódzkiego plastyka Karola Hillera [1]. Do realizacji został wybrany projekt ....., który zarządzeniem ministra spraw wewnętrznych z dn. 5 VI 1936 r. został zatwierdzony jako oficjalny herb Łodzi („w polu czerwonym łódka z wiosłem – złote”) i który obowiązuje po dzień dzisiejszy. Był ponoć podówczas pierwszym zatwierdzonym miejskim herbem w Polsce po akcji porządkowania tej kwestii przez Ministerstwo.

W okresie okupacji niemieckiej podczas II wojny światowej w okresie od 17 VI 1941 (formalnie; uroczystość nadania 2 VII 1941 r. w hali sportowej w Hitler–jugend–park; park im. J. Poniatowskiego) do 19 I 1945 r. obowiązywał herb w formie swastyki z podwójnymi ramionami (żółta, na niebieskim tle); na podobieństwo swastyki ozdabiającej urnę z II w. n.e., wykopaną przez polskich archeologów we wsi Biała k. Zgierza w 1936 roku [2].

BIBLIOGRAFIA:

[1] „Łódź w Ilustracji”, 1933, nr 52, s. 5

[2] BUDZIAREK Marek, Swastyka z Białej. [w:] „Gazeta Wyborcza”, 3 I 1992, nr 1, s. 12.

1931

- nr 32, z 9 VIII, s. 5: w fotoreportażu z Archiwum Akta Dawnych m. Łodzi: odcisk pieczęci Łodzi z 1577 r.

1933

- nr 47, z 19 XI, s. 7: zestaw pięciu projektów herbu Łodzi, wśród nim projekt łódzkiego rzeźbiarza Mieczysława Lubelskiego i projekt z napisem „*Ex navicula navis*”
- nr 48, z 26 XI, s. 2: odrys pieczęci m. Łodzi z napisem „*Sigilium oppidii Lodzia.1577*”
s. 4: reprodukcje pieczęci m. Łodzi z różnych okresów
  - fotografia XV-wiecznej pieczęci łódzkiej
  - pieczęć z 1577 r.
  - pieczęć magistracka z lat 20-tych XX w.
  - jeden z projektów nowej łódzkiej pieczęci
- nr 52, z 23 XII, s. 5: reprodukcja nagrodzonych konkursowych projektów na pieczęć m. Łodzi
  - projekt inż. arch. .... Raka
  - projekt plastyka z Łodzi – Karola Hillera

6. HIPOTEKA m. Łodzi

porównaj: **OSOBY** –

Adres: ul. ....

7. HONOROWI OBYWATELE m. Łodzi

porównaj: – „PIŁSUDCZANA”, łódzkie

W okresie do wybuchu II wojny światowej tytuł „Honorowego Obywatela m. Łodzi” otrzymali:

- 1) 6 VIII 1919 – Józef PIŁSUDSKI
- 2) 25 II 1924 – Albert THOMAS, dyrektor Międzynarodowego Biura Pracy przy Lidze Narodów (zm. w 1932 r.)
- 3) ..... – Herman KONSTADT, łódzki fabrykant i filantrop pochodzenia żydowskiego

Inną formą uhonorowania ludzi zasłużonych dla m. Łodzi, ale już po II wojnie światowej, była najpierw „Honorowa Odznaka m. Łodzi, ustanowiona uchwałą ówczesnej Rady Narodowej m. Łodzi z dn. 16 XI 1959 (pierwsze wręczenie prawdopodobnie z okazji 19 stycznia w 1960 r.). Funkcjonowała do 1990 r., kiedy to została zniesiona ze względu na niestosowną, „komunistyczną”, proveniencję.

W jej miejsce Rada Miejska Łodzi ustanowiła – uchwałą z 13 II 1991 r. – odznakę „Za Zasługi dla m. Łodzi”.

Ponadto, uchwałą Rady Miejskiej z ..... 2000., ponownie ustanowiono tytuł „Honorowego Obywatela m. Łodzi. Pierwsze wręczenie 15 V 2000 r., z okazji święta Łodzi [2].

Honorowi Obywatele m. Łodzi po 2000 r.:

2000

- Dejmek Kazimierz, reż. teatralny
- Edelman Marek, lekarz, czł. kier. ŻOB
- Karski Jan, kurier KG AK na Zachów
- Polański Roman, reż. filmowy

2003

- Jan Paweł II, papież

BIBLIOGRAFIA:

[1] Honorowi Obywatele m. Łodzi. Łódź 2006.

[2] KEMPA Andrzej, Dzieje honorowej odznaki, [w:] „Odgłosy”, 1991, nr 17, s. 10.

[3] (K), Papież Honorowym Obywatelom Łodzi!; [w:] Dziennik Łódzki”, wyd. A, 16 X 2003, nr 242, s. VIII (dodatek)

1935

- nr 22, z 2 VI, s. 1: dyplom nadania honorowego obywatelstwa Łodzi Józefowi Piłsudskiemu, autorstwa inż.-arch. Wiesława Lisowskiego, podpisany przez przedstawicieli najwyższych władz miasta; na dyplomie tekst:
„W czasie kiedy naród polski, skuty w kajdany niewoli, z praw mu należnych, pracował w mieście naszym człowiek co poprzysiągł kajdany te zerwać. Budził on sumienie narodu, wzniecał bunt przeciw najeźdźcom, aż schwytyany przez sługi caratu w domu przy ul. Wschodniej pod nr 19 został oderwany od swej umiłowanej pracy. Miasto nasze dumne, że było polem ofiarnej walki Józefa PIŁSUDSKIEGO wyraża wielkiemu bojownikowi o wolność przez usta swych przedstawicieli – Rady Miejskiej i Magistratu – hołd, ofiarowując mu OBYWATELSTWO HONOROWE. Łódź, 21.01.1920”

8. HOTELE

– „Grand Hotel”

porównaj: – KINA – „Grand”

- KAWIARNIE – „Grand-Cafe”
- RESTAURACJE – „Grand”
- OGRÓDKI – przyhotelowe – hotelu „Grand”

Adres: ul. Piotrkowska 74

W roku 2008 kupiony przez firmę „Likus Hotele i restauracje” z Krakowa

BIBLIOGRAFIA:

[1] [Grand Hotel w Łodzi. Łódź 198...].

[2] MAGNUSZEWSKA Agnieszka, Świetność „Grandki” pod nowym dachem. [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, wyd. A, 3 IV 2008, nr 79, s. 16.

[3] PIERZCHAŁA Wiesław, Grand Hotel odzyska dawny blask. Będzie miał pięć gwiazdek i wygląd sprzed stu lat. [w:] „Polska. Dziennik Łódzki”, wyd. A, 3 IV 2008, nr 79, s. 16.

1925

- nr 30, z 26 VII, s. 4: oficerowie sztabu DOK IV przed „Grand Hotelem” w Łodzi w oczekiwaniu na defiladę 31 pp Strzelców Kaniowskich z okazji święta pułkowego (14 lipca)
- nr 34, z 23 VIII, s. 4: defilada z okazji „Dnia Żołnierza”, miejsce odbioru defilady przed hotelem „Grand” (...data.....)
  - generalicja, przedstawiciele władz polityczno–administracyjnych i samorządowych Łodzi podczas odbierania defilady pododdziałów
  - 31 pp; defiladę prowadzi d-ca pułku – ppłk. Alfred Vogel

1926

- nr 16, z 18 IV, s. ....: „five o'clock” korpusu oficerskiego 10 dywizji piechoty w salach „Grand Hotelu”
  - widok ogólny sali spotkania
  - jak wyżej; inne ujęcie

1927

- nr 7, z 13 II, s. 3: bal karnawałowy łódzkich bankowców w hotelowej sali Miłośników Muzyki (5.02.1927)
- nr 9, z 27 II, s. 1: uczestnicy balu karnawałowego korpusu oficerskiego DOK IV w salach Hotelu (19.02.1927)
  - s. 3: fotoreportaż z balu:
    - reprezentanci łódzkiej palestry i przemysłu włókienniczego
    - finansiści i przemysłowcy stali
    - sądownictwo i wojskowi
    - prasa i wojskowi
- nr 13, z 27 III, s. 1: defilada wojsk łódzkiego garnizonu z okazji imienin marsz. J. Piłsudskiego przed dowództwem i zaproszonymi gośćmi zgromadzonymi przed Hotelem (19.03.1927)
- nr 16, z 16 IV, s. 2: wernisaż wystawy prac (obrazy i metaloplastyka) Marka Szwarca w Sali Żółtej (9.04.1927)

1928

- nr 9, z 26 II, s. 1: balu karnawałowy oficerów DOK IV w salach „Grand Hotelu” (15.02.1928)
  - s. 1: grupa uczestników – wojskowych
  - s. 3: – grupa przedstawicieli łódzkiego przemysłu
    - grupa zaproszonych gości: Oberfeldowie, Idzkowscy, mecenasowa Stypułkowska, inżynierowa Romanowska
  - s. 5: witryna sklepu firmy „Radio–Audiofon” w gmachu Hotelu (wejście od ul. R. Traugutta)

1930

- nr 49, z 30 XI, s. 4: – sklep warszawskiej fabryki czekolady i cukrów „Franboli” w budynku Hotelu
  - widok ogólny Hotelu [opublikowane wcześniej w: „Giewont”, 1928, s. 3, s. 127]

1931

- nr 4, z 25 I, s. 5: widok ogólny witryny sklepu „Radio–Audiofon” w budynku Hotelu, z wejściem od ul. R. Traugutta 1
- nr 20, z 17 V, s. 5: uczestnicy zjazdu oddz. łódzkiego Związku Legionistów; zdjęcie wykonane w ogródku przyhotelowym (10.05.1931)

– „Hotel Polski”

porównaj: OSOBY – KELLER Józef (szef orkiestry w rest. hotelu), PTASZYŃSKI C..... (szef orkiestry w rest. hotelu), PTASZYŃSKI L..... (szef orkiestry w rest. hotelu),

Adres: ul. Piotrkowska 3

[Ustalić jeszcze raz czy: „Hotel Polski”, czy hotel „Polski” ??? W książce adresowej Łodzi za lata 1937 – 1939 jest „Hotel Polski”...]

– Klukowa Gustawa

porównaj: OSOBY – KLUKOW Gustaw (właściciel)

Adres: ul. Cegielniana .....

- Manteuffel'a

porównaj: – **KAWIARNIE** – hotel Manteuffel
– **RESTAURACJE** – hotelu Manteuffel

Adres: ul. Zachodnia 48

W 1895 r. budynek hotelowy był władnością Józefa Petrykowskiego. W tym czasie nosił on nazwę ..... . W 1..... przejął go ..... Manteuffel i pod taką nazwą funkcjonował do ..... roku. Po II wojnie światowej ..... . Rodzina Manteuffłów mieszka obecnie w Warszawie.

1927

- nr 8, z 20 II, s. 2: bal karnawałowy łódzkich ogrodników w salach hotelu (**12 II 1927**)
- nr 10, z 6 III, s. 3: wieczornica pracowników państwowych (z Urzędu Wojewódzkiego ??) w salach Hotelu

1928

- nr 4, z 22 I, s. 3: bal karnawałowy członków Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w salach Hotelu

1930

- nr 9, z 2 III, s. 3: bal karnawałowy łódzkich restauratorów w salach Hotelu

1933

- nr 9, z 26 II, s. 2: bal karnawałowy Koła nr II (pracowników Kolei Elektrycznej Łódzkiej [tramwaje miejskie]) oddziału łódzkiego Związku Rezerwistów w sali Białej restauracji hotelowej (**18.02.1933**)
- nr 14, z 2 IV, s. 2: zjazd męskich członków rodziny Heinzlów; zdjęcie wykonane podczas wspólnego obiadu w restauracji hotelowej (**25.03.1933**)

1934

- nr 6, z 11 II, s. 2: bal karnawałowy Koła nr IV (pracowników Kolei Elektrycznej Łódzkiej [tramwaje miejskie]) oddziału łódzkiego Związku Rezerwistów restauracji hotelowej (**1.02.1934**)

- „Polski”

porównaj: **OSOBY** – **KELLER** Józef (szef orkiestry w rest. hotelu), **PTASZYŃSKI** C..... (szef orkiestry w rest. hotelu), **PTASZYŃSKI** L..... (szef orkiestry w rest. hotelu),

Adres: ul. Piotrkowska 3

[Ustalić jeszcze raz czy: „Hotel Polski”, czy hotel „Polski” ??? W książce adresowej Łodzi za lata 1937 –

- „Savoy”

porównaj: – **RESTAURACJE** – hotelu „Savoy”

Adres: ul. Traugutta 6.

Powstał według projektu arch Stefana Lemmene dla Salomona Ringera. Oddany do użytku ..... 1911 roku. Był podówczas najwyższym budynkiem w Łodzi ze swoimi siedmioma piętrami. Był też wyposażony w najnowocześniejsze podówczas urządzenia: elektryczne oświetlenie, centralne ogrzewanie, windę, system przywoływania pokojówek, lokalny wodociąg z instalacją ciepłej wody, kanalizację, telefony i pralnię parową.

Obecnie Hotel jest eksploatowany przez Przedsiębiorstwo Turystyczne „Łódź”.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] GROCHOWAŁSKI Wojciech, Hotel „Savoy”. [w:] „Kultura i Biznes”, 2007, nr 34, s. 14.
- [2] ROTH Józef, Hotel „Savoy” [powieść]. **Wiedeń** 1924.

1929

- nr 59, z 8 XII, , s. 1: otwarcie dorocznego kiermaszu „Kropli Mleka” w salach recepcyjnych Hotelu (**29.11.1929**)

c.d. w przygotowaniu

